

Urvalsgrunder för riktade insatser för att stärka utbildningens kvalitet för barn och elever som är nyanlända eller har annat modersmål än svenska

Bakgrund

Grunden för val av variabler är regeringens uppdrag till Skolverket (U2019/03787/S¹). Variablerna ligger i sin tur till grund för de mått som ingår i urvalsmodellen, på vilka utfallet (rangordningen av kommuner) baseras. Enligt uppdraget ska Skolverket genomföra insatser för att stärka kvaliteten i utbildningen för barn och elever som är nyanlända eller har annat modersmål än svenska. Målet är förbättrade förutsättningar för högre måluppfyllelse i förskolan, förskoleklassen och fritidshemmet och förbättrade förutsättningar för goda kunskapsresultat för eleverna i grund- och gymnasieskolan samt inom kommunal vuxenutbildning och särskild utbildning för vuxna. Utöver ovanstående skolformer ska insatserna även vända sig till motsvarande skolformer i grund- och gymnasieskolan. Enligt regeringsuppdraget ska nyanlända och deras progression inom utbildningssystemet särskilt uppmärksammas, liksom huvudmän med särskilt svåra förutsättningar.

För att med statistik kunna fånga målgruppen och utgångspunkterna för uppdraget är hypoteserna att myndigheten behöver ringa in *1) var dessa barn och elever finns, 2) vad de har för förutsättningar för att tillgodogöra sig utbildning och 3) i vilken kontext de befinner sig.*

Variabler, mått och modell

Nedan följer en redogörelse över de variabler och mått som ingår i urvalsmodellen. Sist i avsnittet redogörs för hur dessa används i modellen.

Variabler och mått

Mått 1a – utländsk bakgrund

För att fånga den uppdragsenliga gruppen, barn och elever som är nyanlända eller har annat modersmål än svenska, används Skolverkets statistik över uppgifter för barn och elever med utländsk respektive svensk bakgrund. Med utländsk bakgrund avses att barnet eller eleven är född utomlands eller född i Sverige med två utlandsfödda föräldrar. Med svensk bakgrund avses att barnet eller eleven själv är född i Sverige och att minst en av föräldrarna är född i Sverige. Dessutom används uppgifter om utlandsfödda elever inom vuxenutbildningen.

¹ Tidigare U2015/3356/S, U2017/00300/S och U2018/00404/S.

2020-11-06
Dnr 7.4.1-2020:1485
2 (5)

Mått 1a) Antalet barn och elever med utländsk bakgrund eller som är utlandsfödd i respektive skolform² i förhållande till totala antalet barn och elever i respektive skolform. Angivet som procent.

Mått 1b – 'nyanlända'

För att fånga den uppdragsenliga gruppen används dessutom Migrationsverkets statistik genom registeruttag omkring en månad innan Skolverkets beslut om urval fattas. Följande selekteringar av Migrationsverkets statistik ligger till grund för måttet.

Barn i åldern 1 t.o.m. 18 år utan permanent eller tillfälligt uppehållstillstånd som är inskrivna i Migrationsverkets mottagningssystem.

Barn och vuxna i åldern 1 år och uppåt som har fått permanent eller tillfälligt uppehållstillstånd och som fortfarande är inskrivna i Migrationsverkets mottagningssystem, dvs. inte fått kommunplacering och inte fått möjlighet att fångas upp i Skolverkets statistik.

Barn och vuxna i åldern 1 år och uppåt som fått permanent eller tillfälligt uppehållstillstånd men som inte är inskrivna i Migrationsverkets mottagningssystem. Här dras gränsen tidsmässigt för att undvika stora överlapp eller tapp i förhållande till Skolverkets statistikinsamling i oktober varje år. Här ingår uppgifter om uppehållstillstånd beviljade fr.o.m. 15 augusti utifrån de insamlingsår som anges nedan. För urvalsbeslut den 6 november 2020 (dnr 7.4.1-2020:1485) används Skolverkets statistik från insamlingsåret 2019 för vuxna (vuxenutbildning) och från insamlingsåret 2019 för barn och ungdomar (förskola, grundskola och gymnasieskola).

Mått 1b) Antalet individer i Migrationsverkets data utifrån ovan beskriven selektion som befinner sig i kommunen, i förhållande till kommunens folkmängd i åldersintervallet 1 år och uppåt. Angivet som procent.

Mått 2 – utbildningsnivå

För att fånga syftet med uppdraget om att insatserna ska leda till ökad måluppfyllelse och höjda kunskapsresultat används Skolverkets statistik över vilken utbildningsnivå som föräldrarna till eleverna med utländsk bakgrund har. Hög utbildningsnivå definieras som att minst en förälder har eftergymnasial utbildning.

För elever inom vuxenutbildningen används Skolverkets statistik över utbildningsnivån bland eleverna som är utlandsfödda. Inom kommunal

² Förskola, förskoleklass, grundskola, gymnasieskola och kommunal vuxenutbildning.

2020-11-06
Dnr 7.4.1-2020:1485
3 (5)

vuxenutbildning görs skillnad mellan utbildningsnivån inom Komvux svenska för invandrare (sfi) respektive övriga delar av Komvux. För sfi används antal skolår i hemlandet (13 år eller mer anses utgöra en hög utbildningsnivå). För övriga delar av Komvux används uppgifter om eleven har låg eller hög utbildningsnivå, där hög definieras som eftergymnasial utbildning.

Mått 2) Antalet barn och elever med utländsk bakgrund i respektive skolform³ vars föräldrar har hög utbildningsnivå i förhållande till totalt antal barn och elever med utländsk bakgrund i respektive skolform.

Antalet utlandsfödda elever i kommunal vuxenutbildning som har hög utbildningsnivå i förhållande till totala antalet elever i skolformen.

Beräkningen av andelen som har *låg* utbildningsnivå görs i modellberäkningen. Angivet som procent.

Mått 3 – svaga och starka bostadsområden i kommunen

För att ta hänsyn till regeringsuppdragets skrivning om att huvudmän med särskilt svåra förutsättningar särskilt ska uppmärksammas används Statistiska centralbyråns (SCB) mått för bostadsområdets socioekonomiska status i SCB:s framtagna resursfördelningsmodell för fördelning av likvärdighetsbidraget.⁴ I måttet ingår:

Andelen av befolkningen i bostadsområdet med utländsk bakgrund.

Befolkningens utbildningsnivå (genomsnittlig utbildningsnivå per person, 25–64 år).

Befolkningens inkomst (median av disponibel inkomst⁵, 25–64 år).

Med bostadsområde avser SCB ett s.k. demografiskt statistikområde⁶ (DeSO-område). SCB delar in landets alla DeSO-områdena (totalt 5 985) i fyra lika stora grupper efter vilka egenskaper de har utifrån ovanstående variabler.⁷

³ Förskola, förskoleklass, grundskola och gymnasieskola.

⁴ SCB (2018), Resursfördelningsmodell för fördelning av statsbidrag till huvudmän.

⁵ Av modellen framgår att den disponibla inkomsten består av summan av faktorinkomster (löneinkomst, inkomst av näringsverksamhet och kapitalinkomst) samt skattepliktiga och skattefria transfereringar, minus skatt och övriga negativa transfereringar. SCB (2018), Resursfördelningsmodell för fördelning av statsbidrag till huvudmän, s. 5.

⁶ https://www.scb.se/contentassets/deedfb3f3e3d4abd987cfd67dcff2e4/slutrapport-att-mata-segregation-pa-lag-regional-niva_ku2017_02404_d.pdf. Nedladdat 2019-02-13.

⁷ Här har ”restf” rensats bort. ”Restf” består av bl.a. personer utan känd hemvist som inte kan knytas till ett specifikt DeSO-område.

2020-11-06
Dnr 7.4.1-2020:1485
4 (5)

Tabell 1. Indelning av DeSO-områden efter egenskaper.

Socioekonomisk grupp	Kommentar
1	Den svagaste fjärdedelen av områdena
2	Den näst svagaste fjärdedelen av områdena
3	Den näst starkaste fjärdedelen av områdena
4	Den starkaste fjärdedelen av områdena

Mått 3) Antalet svaga områden (grupp 1–2) i kommunen i förhållande till totala antalet områden i kommunen. Angivet i procent.

Mått X – svaga och starka bostadsområden i riket

För att ta hänsyn till regeringsuppdragets skrivning om att huvudmän med särskilt svåra förutsättningar särskilt ska uppmärksammas används SCB:s mått för bostadsområdets socioekonomiska status enligt ovan. Mått 3 ovan belyser förhållandet inom kommunen. Genom mått X relateras antalet svaga områden i kommunen till antalet svaga områden i riket. Eftersom antal DeSO-områden inom en kommun har att göra med kommunens befolkningsstorlek visar antal DeSO-områden också om kommunen är stor eller liten med avseende på befolkningen. Det gör att måttet X även tar hänsyn till befolkningsstorleken. En kommun med flera svaga områden har fler av sin befolkning inom dessa områden jämfört med en kommun med enbart ett svagt område.

Mått X) Respektive kommuns andel svaga områden (grupp 1–2) i riket. Angivet som procent.

Modellberäkning

Den modellberäkning som följer nedan resulterar i en rangordning av kommunerna utifrån deras förutsättningar. Enskilda huvudmän identifieras i kontakt med den kommun som fått erbjudande om samverkan. Vidare identifieras eventuella behov av insatser i grundsärskolan, gymnasiesärskolan och särskild utbildning för vuxna i kontakt med den kommun som fått erbjudande om samverkan. Om någon av de utvalda kommunerna saknar gymnasieutbildning, och

2020-11-06
Dnr 7.4.1-2020:1485
5 (5)

eleverna därför får sin utbildning hos ett gymnasieförbund, ingår det gymnasieförbundet i urvalet som en egen huvudman.

Resultatmättet beräknas med hjälp av flera olika antalsuppgifter för bland annat de skolformer och verksamheter⁸ per kommun, som ingår i urvalsmodellen, vilket ger respektive kommuns resultat, *kommunvärde*. Högre kommunvärde antas innebära svårare förutsättningar. För varje kommun beräknas ett värde enligt formeln nedan.

$$\text{Kommunvärde}_k = \frac{(m1a_k + m2_k + m3_k)}{3} \cdot X_k \cdot m1b_k$$

Kommun $k = 1-290$

Övrigt

I första hand väljs kommuner som inte är föremål för riktade insatser inom Skolverkets uppdrag om samverkan för bästa skola (U2019/03786/S⁹).

⁸ Skolformerna och verksamheterna som ingår i modellen är förskola, pedagogisk omsorg, förskoleklass, grundskola, gymnasieskola och kommunal vuxenutbildning. Fritidshemmen fångas i och med statistiken om grundskolans elever eftersom fritidshem oftast är anslutna till en grundskola.

⁹ Tidigare U2015/03357/S och U2017/00301/S.